

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ה' אב תשע"ב

פרשה:

פרשת דברים

כותרת:

שבת שובה

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

שבת שובה

לימוד התורה - ליחידי סגולה או נחלת הכלל?

אנחנו נמצאים בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. כמה אנשים שאלו אותי השבוע מדוע ראש השנה חל לפני יום כיפור, הרי לכאורה היה נכון וראוי יותר לקבל סליחה ומחילה מהקב"ה ורק לאחר מכן להכנס לשנה החדשה נקיים מעוונות ומוכנים להתחיל את הכל מהתחלה.

לכאורה אכן קשה לחגוג ולציין את השנה החדשה כאשר באופק עומד ותלוי יום הכיפורים. קודם נעשה תשובה ו"נסגור דיל" עם הקב"ה ולאחר מכן נוכל להתפנות בלב שקט ורגוע לשנה החדשה.

המדרש (מד"ר ויקרא ט, ג) מספר על רבי ינאי - חכם תלמודי מאחרוני התנאים בגליל - שהלך בדרכו ופגש יהודי שנראה כתלמיד-חכם. הלה היה לבוש בצורה מכובדת ועשה רושם של אדם מלומד ומשכיל. רבי ינאי התרשם מדמותו והזמין אותו לארוחה בביתו. בזמן הארוחה ניסה המארח לתהות על קנקנו של אורחו המכובד וגילה להפתעתו כי האורח אינו אלא אדם שלא קרא ולא שנה מעולם, לא תלמוד, לא משנה ואף לא מקרא.

כשהגיעו לברכת המזון, כיבד אותו המארח לברך, אך הלה הגיב "יברך ינאי בביתו", כלומר בעל הבית יברך בביתו. זו היתה דרך אלגנטית ודיפלומטית להתחמק מלברך בעצמו הואיל והוא לא ידע אפילו לקרוא עברית. רבי ינאי חש מרומה, הוא סבר שהוא מארח בביתו תלמיד חכם מזהיר והנה מתברר שהלה לא יודע אפילו לברך על האוכל. מרוב אכזבה רבי ינאי התרגז מאד והטיח באורחו דברים קשים על היותו בור ועם הארץ.

למשמע הדברים, קם האורח ותפס את רבי ינאי וקרא לעברו: "הירושה שלי נמצאת ברשותך ואתה מונע אותה ממני". רבי ינאי המופתע שאל אותו מיד: איזו ירושה יש לך אצלי?

אותו יהודי השיב לו תשובה מעניינת: פעם אחת עברתי ליד בית ספר יהודי ושמעתי את הילדים קוראים בקול-רם פסוק מוכר (שאנחנו עומדים לקרוא אותו היום בתפלת מנחה): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". כלומר, התורה הינה ירושה של כל יהודי. האורח המשיך בדבריו ואמר: בפסוק לא כתוב שזוהי ירושה ל"קהלת ינאי", התורה אינה ירושה פרטית של המשפחה שלך, אלא ירושה של כולם. אם אתה יודע תורה ואתה לא מלמד אותי - הרי שהנך מונע ממני דבר ששייך לי בדיוק כשם שהוא שייך לך! סיים האורח את דבריו הנוקבים.

רבי ינאי התרשם מאד מדבריו של האורח והוא שאל אותו: למרות הכל אני חש שיש בך משהו מיוחד, אתה לא אדם רגיל מן השורה! והלה השיב שהיתה לו זהירות מיוחדת שכאשר שמע לשון הרע על מישהו, מעולם הוא לא הלך לאותו אדם לספר מה אמרו עליו. זו תופעה שמתרחשת אצל הרבה אנשים שמלאים בכוונות טובות ובאים לספר לך מה פלוני דיבר עליך והם גורמים את המריבות והמחלוקות הגדולות יותר. האורח המשיך לספר לו יתרה מזו, שתמיד כאשר הוא ראה שני אנשים מתקוטטים הוא לא עזב אותם עד שהשכין שלום ביניהם! רבי ינאי מאד התפעל מהיהודי הזה והתחרט על כך שבייש אותו והטיח בו דברים קשים.

המדרש מסיים את דבריו עם רעיון שבעצם מהווה תשובה לשאלה שאנשים רבים שואלים. כולנו יודעים שבראש השנה נבראו אדם הראשון וחיה אשתו. אבל התורה ניתנה בפועל רק 26 דורות מאוחר יותר. נשאלת השאלה, מדוע הקב"ה עיכב את נתינת התורה במשך 2448 שנה עד שהוא נתן את התורה לעם ישראל? אם התורה הינה דרך חיים הרי שהקב"ה היה צריך לתת אותה לאלתר כדי שאנשים ידעו כיצד להתנהג על פיה?!

בא המדרש ואומר מושג חדש: "דרך ארץ קדמה לתורה". לפני שהקב"ה נתן את התורה, הוא רצה שאנשים ילמדו להיות 'בני-אדם', הוא לא רצה לתת את התורה לקניבלים. ולכן במשך 26 דורות הם למדו להיות 'בני-אדם', 'מענטש', ולאחר מכן הם קיבלו את התורה שנועדה לעשות מהם אנשים קדושים.

ויש לומר, שזוהי גם הסיבה מדוע ראש השנה חל לפני יום הכיפורים. ראש השנה הוא יום בריאת האדם הראשון, זהו יום ששייך לאנושות כולה. ואילו יום הכיפורים הוא היום שבו ניתנו הלוחות השניות לעם ישראל, זהו בעצם היום שבו הסתיים התהליך של מתן תורה. ולכן ראש השנה חל לפני יום כיפור, שכן "דרך ארץ קדמה לתורה".

הויכוח שבין רבי ינאי לבין האורח שלו הוא לא ויכוח חדש. מאז מתן תורה היו אנשים שטענו שהתורה שייכת רק לעילית וליחידי סגולה בלבד והיא לא נחלת הכלל.

בפרשת בהעלותך (במדבר יא, טז ואילך) אנחנו קוראים שמשה פנה אל הקב"ה וטען שהוא אינו יכול להנהיג לבדו את עם ישראל, קשה לו לטפל בכולם. הרי הוא מלמד תורה ומדבר עם הקב"ה, ובד-בבד עליו לשמוע ולטפל בחבריה שמתלוננים על כך שאין בשר, הם מתגעגעים לקישואים ולדלועים שאכלו במצרים וכו'. במענה לטענתו אמר לו הקב"ה למנות שבעים זקנים שיעזרו לו להנהיג את העם.

אבל אם נעשה חשבון, נראה שישנם 12 שבטים וצריך לחלק את ההנהגה בצורה שווה. המספר הכי קרוב הוא שש זקנים לכל שבט, אבל אז היו זקוקים ל-72 זקנים ואילו הקב"ה הורה על שבעים זקנים בלבד. אם משה היה אומר לבני שבט אחד שהם יכולים לשלוח רק חמש נציגים ל'פרלמנט' של השבעים זקנים - מיד היתה מתפתחת לה מריבה מדוע שדווקא אנחנו נוותר וכו' וכו'.

לפיכך ערך משה הגרלה. על שבעים פתקים הוא כתב "זקן" ואילו שני פתקים נותרו חלקים. משה בחר ששה אנשים מכל שבט וכל אחד מהם נטל פתק. השניים שנטלו את הפתקים החלקים ידעו שהם לא נבחרו. כל השבעים שנבחרו התמנו בתור זקנים ונביאים והכל הלך למישרים, עד שפתאום שני האנשים שהפתקים החלקים עלו בגורלם - "אלדד ומידד מתנבאים במחנה".

שבעים הנביאים הם נביאים עם 'הכשר'. כל אחד מהם קיבל פתק שהוא נביא בהשגחתו ובהכשרו המהודר של משה רבינו. ואילו אלדד ומידד הם נביאים ללא רשיון וללא הכשר. כאשר יהושע ראה אותם מתנבאים הוא אמר למשה "אדוני משה כלאם", נביא בלי הכשר צריך להכנס לבית הסהר. וכאן באה תשובתו של משה רבינו: "המקנא אתה לי מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם" (יא, כט).

על מה בעצם ניטש הויכוח ביניהם? בדיוק על הענין הזה: האם לימוד התורה והנבואה שייכים אך ורק לעידית שבחבורה או שהם שייכים לכולם. האם כשיש לי תורה אני צריך לשמור אותה לעצמי ולחלוק אותה עם תלמידים ספורים ונבחרים שלדעתי רק הם ראויים ללמוד תורה, או שעלי לצאת החוצה וללמד תורה את כולם.

כאמור, הויכוח הזה הוא עתיק וישן ונמשך לאורך כל הדורות. מסופר על יהושע בן גמלא שהקים רשת של בתי-ספר עממיים כדי שכל ילדי ישראל יוכלו ללמוד תורה. בזמנו התופעה הזאת אכן היתה בגדר חידוש נפלא (בבא בתרא כא, א).

זה לא שהרעיון הזה לא עלה על דעתו של אף אחד אחר קודם לכן, אלא זו היתה גישה חדשה לחלוטין. עד אז התפיסה היתה שמי שבאמת רוצה ללמוד כבר ימצא את הדרך, ומי שלא שייך לכך - אכן לא צריך ללמוד. בא יהושע בן גמלא וחידש השקפה חדשה לחלוטין: כל ילד זכאי לחינוך יהודי ושייך ללימוד התורה.

בדורנו השאלה הזאת עלתה שוב במלוא חריפותה, האם התורה שייכת לדתיים בלבד או שחובה עלינו לדאוג שכל יהודי יזכה להזדמנות ללמוד תורה.

הרבי לקח את הפסוק של "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", הוציא אותו מן הספר והפך אותו למציאות בשטח. הוא שלח אלפי שלוחים בכל רחבי תבל כדי שלא יהיה יהודי אחד שיוכל לטעון את הטענה של אותו אורח כלפי רבי ינאי. כל אחד, אם רק יפתח את הדלת או אפילו פתח קטן - חסיד חב"ד כבר ידחוף לשם את הרגל וישמח ללמד אותו תורה.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד